

Przegląd wybranych czasopism zagranicznych

Afroz Kaviani Johnson, Julia Sloth-Nielsen, *Child protection, safeguarding and the role of the African Charter on the Rights and Welfare of the Child: Looking back and looking ahead* (Ochrona i zabezpieczenie dziecka oraz rola Afrykańskiej Karty Praw i Dobrobytu Dziecka: spojrzenie wstecz i w przyszłość), „African Human Rights Law Journal” 2020, vol. 20, no. 2, ss. 643–666, <http://dx.doi.org/10.17159/1996-2096/2020/v20n2a13>

Kolejna rocznica powstania Afrykańskiej Karty Praw i Dobrobytu Dziecka z 1 czerwca 1990 r. (dalej „Karta”) na nowo wzbudziła zainteresowanie traktatem znawców przedmiotu. Ukazało się kilka opracowań poświęconych tej regionalnej umowie międzynarodowej gwarantującej prawa afrykańskim dzieciom. Jednym z nich jest artykuł Afroz Kaviani Johnson i Julii Sloth-Nielsen, pracujących na Wydziale Praw Dziecka Uniwersytetu w Leiden w Holandii, które przedmiotem swojej analizy uczyniły ochronę i zabezpieczenie dzieci oraz rolę Afrykańskiej Karty Praw i Dobrobytu Dziecka.

Po trzydziestu latach od przyjęcia Karty Johnson i Sloth-Nielsen podejmują próbę ustalenia, w jaki sposób ten traktat przyczynił się do rozumienia i sposobu traktowania praw dzieci na kontynencie afrykańskim.

W początkowej części artykułu autorki wprowadzają czytelnika w omawianą problematykę, opisując początki i źródła powstania Karty. Przedstawiają dążenia do uchwalenia tej regulacji w kontekście rodzącej się na kontynencie dziedziny ochrony praw dzieci jako impulsu powstania traktatu, przywołując konferencję, która odbyła się w 1988 r. w Nairobi.

Autorki trafnie wskazują, że afrykańska inicjatywa opracowania traktatu regionalnego była po części konsekwencją frustracji spowodowanej procesem powstania ONZ-owskiej Konwencji o prawach dziecka. Wymieniają trzy czynniki, które wpłynęły na powstanie Karty. Pierwszym z nich była niedostateczna reprezentacja państw afrykańskich w opracowywaniu Konwencji o prawach dziecka (brali w nim udział jedynie przedstawiciele Algierii, Maroka, Senegalu i Egiptu). W procesie budowania konsensusu między różnymi państwami pominięto kwestie, które mogły spowodować podziały i wzbudzić emocje, co oznaczało, że zignorowano szczególne przepisy dotyczące aspektów właściwych dla Afryki. W konsekwencji, wobec luk w Konwencji o prawach dziecka, powołana została grupa robocza afrykańskich ekspertów pod przewodnictwem Lee Muthoga, która opracowała projekt traktatu. Ostatecznie Karta została przyjęta bez sprzeciwu 1 czerwca 1990 r., a weszła w życie w 1999 r., po ratyfikowaniu jej przez odpowiednią liczbę państw członkowskich.

W dalszej części artykułu autorki omawiają zmianę paradygmatu w sektorze ochrony dziecka, do której doszło po przyjęciu Karty, i stopniowy rozwój afrykańskiego orzecznictwa dotyczącego ochrony i zabezpieczenia dziecka. Nastąpiło wówczas istotne przesunięcie od podejścia problemowego do systemowego, lecz jego upowszechnienie przez Komitet Ekspertów ds. Praw i Opieki nad Dzieckiem było procesem długotrwałym. Johnson i Sloth-Nielsen opierają swoją analizę na gruntownym omówieniu Końcowych Obserwacji i Zaleceń Afrykańskiego Komitetu

Ekspertów do spraw Praw i Dobrobytu Dziecka. Trafnie odwołują się do Ogólnego Komentarza 5 do Obowiązków Państw-Stron Afrykańskiej Karty Praw i Dobrobytu Dziecka i Wzmacniania Systemów Ochrony Praw Dziecka.

Interesujący jest fragment, w którym autorki wyznaczają postulowane kierunki rozwoju ochrony i zabezpieczenia dziecka w przyszłości, m.in. w związku z nowymi zagrożeniami powstającymi wskutek rozwoju technologii cyfrowej.

Bez wątpienia, warto również zwrócić uwagę na część poświęconą Komitetowi, który zdaniem autorek wyraża afrykański punkt widzenia, stając się katalizatorem działań państw-stron podejmowanych w celu realizacji praw dzieci do ochrony zagwarantowanych w Karcie. W odniesieniu do działalności tego organu Johnson i Sloth-Nielsen zwracają uwagę na to, że Komitet może prowadzić istotny, systemowy dialog z państwami-stronami w sprawie istniejących oraz nowych wyzwań dla ochrony dzieci. Podkreślają jednak, że współpraca ta została nawiązana dopiero w ostatnim dziesięcioleciu i musiało minąć kilka lat, zanim Komitet zajął się merytorycznie promowaniem oraz ochroną praw dzieci. Początkowo jego rola w znacznym stopniu sprowadzała się do opracowania regulaminu wewnętrznego i wytycznych dotyczących sprawozdawczości dla państw-stron. Dopiero w 2009 r. Komitet wydał swoje pierwsze uwagi końcowe i zalecenia dla Egiptu i Nigerii, choć były one bardzo krótkie i mało szczegółowe. Z czasem uwagi stały się dłuższe, a zalecenia dla państw-stron bardziej konkretne.

Odnosząc się do przyszłych kierunków rozwoju ochrony praw dziecka w Afryce, autorki słusznie podkreślają, że w całym regionie widoczny jest postęp na drodze ku opracowaniu bardziej systemowych narzędzi ochrony dzieci, które osadzone byłyby na mocnych fundamentach normatywnych. Ponadto zwracają uwagę, że opracowanie ram normatywnych jest jednym z najważniejszych osiągnięć Karty i Komitetu.

W uwagach końcowych Johnson i Sloth-Nielsen stwierdzają, że choć po dekadzie dialogu między Komitetem a państwami-stronami Karty architektura ochrony dziecka jest już dość dobrze rozwinięta w całym regionie, to bez wyraźnej woli politycznej i inwestycji przełożenie ustaw i polityki na praktykę i realizację ambitnej wizji Agendy 2040 nie będzie możliwe.

Nowymi wyzwaniem stającymi przed sygnatariuszami Karty są narastające konflikty wewnętrzne, klęski na tle klimatycznym, zagrożenia i szkody związane z rozpowszechnianiem się technologii cyfrowej oraz bezprecedensowe konsekwencje pandemii COVID-19.

Omawiany artykuł jest ciekawym opracowaniem, stanowiącym kolejny głos w dyskusji dotyczącej ochrony praw dzieci w kontekście afrykańskiego systemu ochrony praw człowieka. Dla osób zainteresowanych problematyką związaną z międzynarodową ochroną praw dziecka będzie on pozycją przydatną poznawczo.

*Anna Dąbrowska**

DOI: 10.14746/spp.2021.2.34.9

* Anna Dąbrowska, dr, Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu, e-mail: anna.dabrowska@uthrad.pl, <https://orcid.org/0000-0001-7843-3816>.